

Karaktereigenschappen

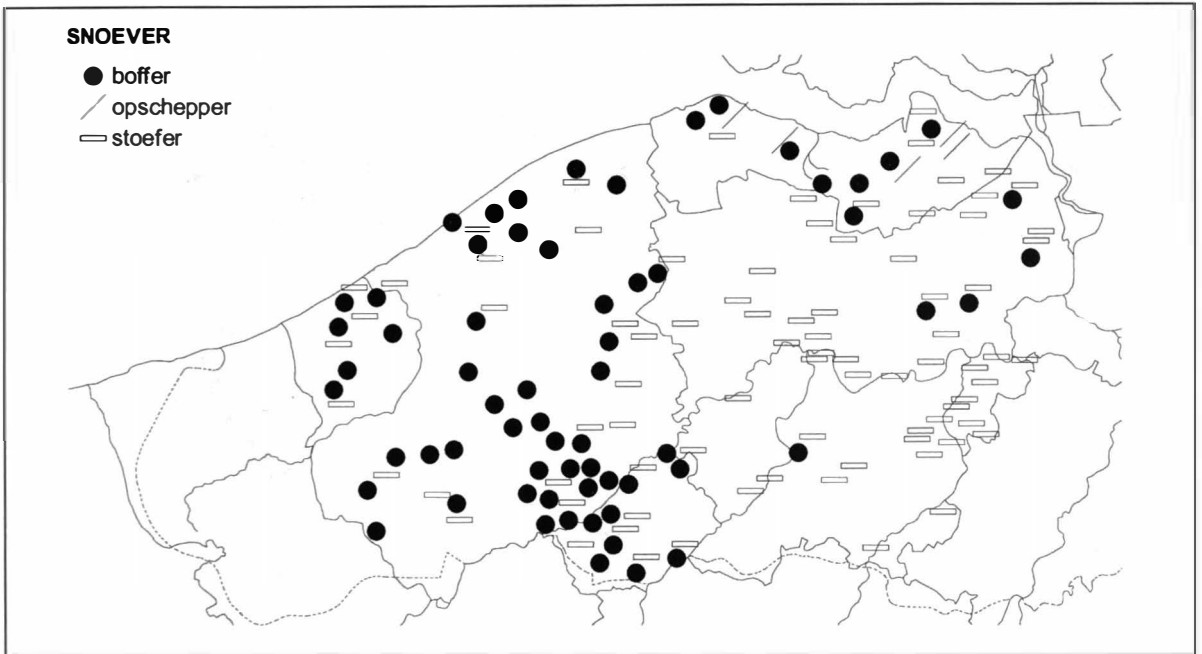
Tineke De Pauw

Naar jaarlijkse gewoonte presenteerde het Woordenboek van de Vlaamse Dialecten in 2005 een nieuwe aflevering : 'Karakter', het ondertussen 21ste deel in deze gereputeerde reeks. Net als alle andere delen is ook deze aflevering een thematisch woordenboek, waarbij de gegevens in systematische lemma's ondergebracht worden. Voor het eerst in de geschiedenis van het WVD echter werd in deze aflevering een erg abstract thema aangesneden, namelijk de innerlijke leefwereld van de mens. Dit nieuwe onderzoeksveld leverde enkele verrassende resultaten op.

Door de snelle maatschappelijke veranderingen, gekoppeld aan de algemene achteruitgang van de dialecten, is het voor een aantal onderwerpen niet zo evident om nog veel materiaal te vinden: samen met het begrip, sterft vaak het woord uit. Van dit euvel scheen de karakteraflevering weinig last te ondervinden. In tegenstelling tot sommige andere WVD-afleveringen, bleken de dialectgegevens hier nauwelijks te overzien. De woordenschat voor karaktereigenschappen, gemoeds-toestanden en gevoelens is in het dagelijkse leven van de dialectspreker nog prominent aanwezig. Verwonderlijk is dit niet. Niet alleen zijn emoties voor iedereen erg belangrijk, het is daarnaast ook het begripveld bij uitstek waarin dialect gebruikt wordt. Het uiten van die intiemste emoties gebeurt immers vaak enkel in kleine kring, met vertrouwde mensen om zich heen, niet toevallig net die mensen waarmee dialect gesproken wordt. Het spreekt dan ook vanzelf dat het uiten van deze emoties in het dialect blijft gebeuren.

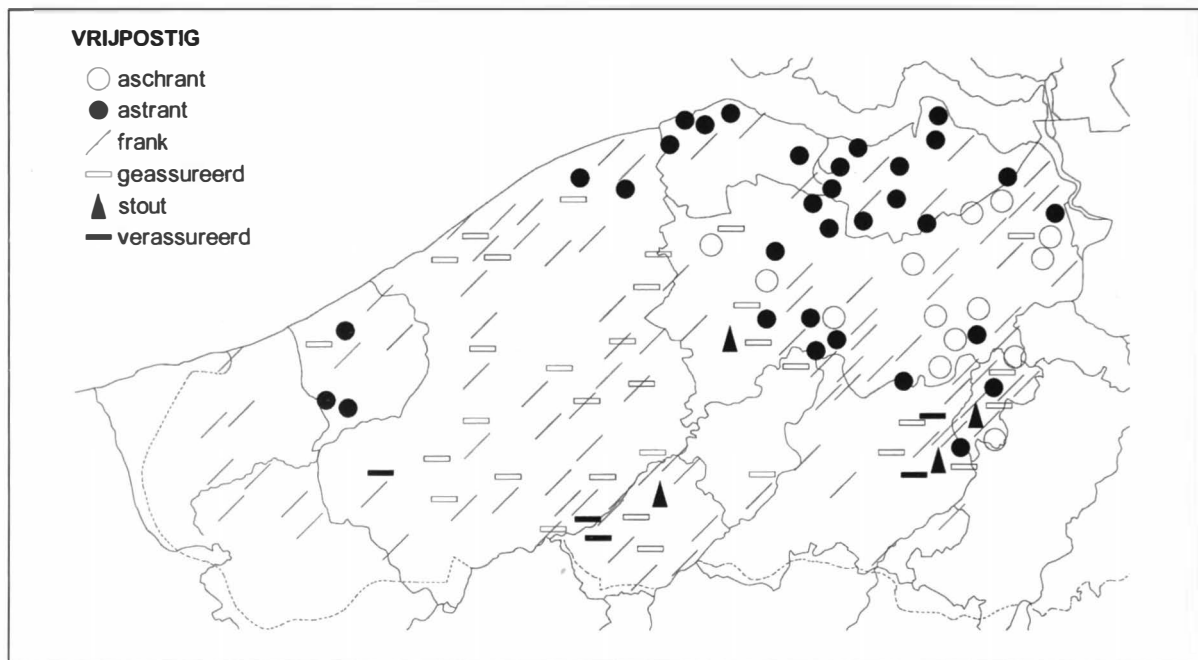
Daarnaast viel nog een andere interessante tendens waar te nemen. Er blijkt namelijk een grote discrepantie tussen de woordenschat voor positieve en voor negatieve karaktereigenschappen. Zo vonden we in de nieuwe WVD-aflevering bv. 11 bladzijden die het begripveld 'gierig' behandelen. Het tegengestelde begrip 'vrijgevig' daarentegen beslaat slechts 2 bladzijden. Voor 'ijverig' tellen we ook 2 bladzijden, voor 'lui' echter 14. 'Oprecht' kan rekenen op 2 bladzijden, maar daartegenover staan de begrippen 'onoprecht' en 'huichelachtig' met 15 bladzijden. Het begrip 'eerlijk' is goed voor 3 bladzijden, 'oneerlijk' voor wel 22 bladzijden. 'Bescheidenheid' wordt nauwelijks gewaardeerd door de Vlamingen, er is slechts één blaadje waar men daar iets over terugvindt, terwijl 'verwaand' maar liefst 22 bladzijden toebeedeeld krijgt.

De reden voor deze grote discrepantie ligt voor de hand. Mensen worden door negatieve karaktereigenschappen vlugger en dieper geraakt,

en zijn bijgevolg ook veel sneller geneigd er met kritiek en kwaadsprekerij op te reageren. En net zoals een dichter in tijden van verdriet vaak de mooiste gedichten schrijft, ontwikkelt een dialectspreker tijdens dergelijke emotionele momenten de meest sprekende uitdrukkingen...

Opvallend is dat het inderdaad wel zeer vaak om uitdrukkingen gaat. Terwijl in voorgaande WVD-afleveringen vooral met concrete begrippen gewerkt werd, konden de auteurs in deze aflevering niet om de uitdrukkingen heen. Abstracte begrippen zoals karaktereigenschappen, gevoelens en gemoedstoestanden laten zich immers vaak niet met één woord vastleggen. Een mooi voorbeeld daarvan is het begrip 'gierig'. Hoewel dat woord voor iedereen duidelijk is, voelen de meeste dialectgebruikers de aandrang deze eigenschap te omschrijven, soms verbloemend, maar meestal om op die manier gradaties uit te drukken. Niet iedereen is immers in dezelfde mate gierig: men kan ze gaarne zien, of geen gever zijn, sommigen komen van Oudenaarde, anderen gaan erin nijpen, er zijn mensen die nauw sluiten, of kribbebijten, men kan duiten schaven, moeilijk lossen, hard van afgaan of taai van trekken zijn, er zijn er die niet gauw lammeren, anderen sluiten lijk een peperdoos of zouden een kei het vel afdoen, men kan de rook uit de kave zichten of een cent in achten bijten, van sommigen wordt gezegd dat ze leven gelijk beesten of zelfs vergaan van beestigheid, men kan ook doodgaan op een halve cent en tenslotte worden opgegeten van beesterij.

Zoals in deze voorbeelden te zien is, werd de Karakter-aflevering een van de sappigste WVD-afleveringen tot nu toe. Bij momenten is dit woordenboek een prachtige weerspiegeling van de Vlaamse volkscultuur, waarin misschien weinig werd gezegd, maar des te meer omschreven.

Tineke De Pauw en Magda Devos, *Woordenboek van de Vlaamse Dialecten*, Deel III Algemene Woordenschat : Karakter, XXXVII + 544 blz., 213 kaarten, ISBN 90-74273-21-3.